

Vili Kharizanova: Organska zaštita bilja i integralna zaštita bilja "rade" u korist prirode, a ne protiv nje, i uklapaju se u viziju budućnosti poljoprivrede.

Автор(и): Нора Иванова, Редактор Растителна Заштита /РЗ/

Дата: 04.05.2023 Брой: 5/2023

**Интервју са проф. др Вили Харизановом, деканом Факултета за заштиту биља и агроекологију
Пољопривредног универзитета у Пловдиву**

*Историја школовања из области заштите биља у Бугарској уско је повезана са историјом и развојом
агрономског образовања у нашој земљи.*

На почетку, први Агрономски факултет, основан Указом бр. 7 из 1909. године, био је део Софијског универзитета, а његов први декан био је проф. Јанаки Молов, који је, паралелно са својим наставним активностима, обављао и одговорну дужност министра пољопривреде.

Одлучујућу улогу у оснивању Агрономског факултета на универзитетском нивоу одиграо је др Димитар Атанасов, који је успео да обезбеди недостајућа средства за изградњу самосталне зграде, за опремање фитопатолошке лабораторије, стаклене баште, лабораторије за ратарство, књига и специјализација. Тако су у кратком року у Бугарској створени повољни услови за успешну науку: инфраструктура, фитопатолошка лабораторија светског нивоа, квалификовани професори и уџбеници. Ови напори дали су подстицај за даље дефинисање струке Заштита биља, а прва група студената уписана је у школској 1950/1951. години. У оквиру струке формирана су два самостална одсека – Ентомологија и Фитопатологија.

Дана 4. јуна 1975. године струка „Заштита биља“ пресељена је из Софије у Виши пољопривредни институт (ВПИ) у Пловдиву. Указом бр. 27/1.09.1983. године основан је Факултет за заштиту биља и земљишта при ВПИ-ју са деканом проф. Добри Буровим. Године 1991. отворена је друга струка – Агроекологија, а факултет је преименован у Факултет за заштиту биља и агроекологију.

- Проф. Харизанова, од оснивања Факултета за заштиту биља у Пловдиву пре 40 година до данас, посвећена сте концепту комбиновања заштите биља са заштитом животне средине и, конкретније, заштитом земљишта. Да ли је то концепт који факултет који водите чини тако успешним, траженим и омиљеним?

То је свакако један од разлога. Руководство факултета увек се водило разумевањем блиске везе између заштите биља и животне средине. Контаминација земљишта и воде пестицидима, уништавање корисних врста инсеката, укључујући и опрашиваче, као и поремећај природне равнотеже, међу могућим су негативним ефектима на животну средину од примене заштите биља. Чињеница да имамо стручњаке у ова два поља омогућава нам да обучавамо стручњаке за заштиту биља који примењују савремене методе и средства за заштиту усева, узимајући у обзир факторе природне регулације, а са друге стране, екологе који су добро упознати са могућностима за смањење штетног утицаја пољопривредних пракси и заштите биља.

У том смислу, може се рећи да Факултет нуди јединствену обуку у ове две струке.

- Од самог почетка оснивања струке Заштита биља 1951. године постојала су два одсека – Одсек за ентомологију и Одсек за фитопатологију. Још тада је у оквиру Одсека за ентомологију створена дисциплина Биолошка борба, а у оквиру Одсека за фитопатологију – Имуитет биља. Какову улогу има биолошка борба у савременој заштити биља и сматрате ли да је интегрисана заштита биља будућност за осигурање здравља биља?

Биолошка заштита биља има историју дугу преко 2000 година, али након широке примене синтетичких хемијских пестицида након Другог светског рата до краја прошлог века, у већини европских земаља је некако заборављена. Међутим, у Бугарској је такозвана биолошка борба била широко примењивана до 1990. године. Нажалост, када су друге европске земље започеле масовну производњу биоагенаса, у нашој земљи није остала ниједна биолошка лабораторија. Имали смо искусне стручњаке како у производњи тако и у примени биоагенаса у различитим пољским и вишегодишњим усевама. Али као академска дисциплина, Биолошка борба, касније преименована у **Биолошка заштита биља**, непрекидно се предаје студентима свих струка на Факултету. Водећи предавачи проф. Ангел Харизанов, проф. Троја Бабрикова и, краће време, проф. Венелин Пелов, развили су дисциплину, писали уџбенике и књиге, креирали наставна помагала и све што је потребно да наши студенти добију најбољу могућу обуку.

За разлику од Биолошке заштите биља, концепт **Интегрисане заштите биља** је много млађи; појавио се 1960-их година као одговор на већ испољене недостатке хемијске борбе. Његова историја је кратка, али не треба сумњати у његову будућност. По дефиницији, интегрисана заштита биља комбинује све познате методе за сузбијање штеточина, болести и короа, а биолошка метода је међу најбитнијим елементима било ког програма интегрисане заштите биља.

До данас, Европа има стратегију како да смањи загађење животне средине, губитак биодиверзитета и штетни утицај на климу кроз промене у пољопривредним системима и заштити биља, при чему је кључна улога додељена интегрисаној заштити биља.

У суштини, биолошка заштита биља и интегрисана заштита биља „раде“ у корист природе, а не против ње, и уклапају се у визију будућности пољопривреде.

- Трећа „зелена“ револуција је почела у Европи, која подразумева радикалне промене у филозофији заштите биља. Циљ је постићи висок здравствени статус биљне производње у нестабилној, високо динамичној климатској и фитосанитарној средини. Који је научни, технолошки и производни алат у позадини строгог регулаторног режима за употребу пестицида, за управљање ризиком, за изградњу различитог нивоа свести и дефинисање адекватних стручних решења?

Веома прецизно дефинишете промене које ће се догодити у филозофији заштите биља – радикалне. Од заштите биља усмерене искључиво на директно уништавање датог штетног организма, до заштите биља у којој је то последње средство. Заштита биља постаје саставни део ширег концепта здравља биља, који укључује здравље земљишта у које ћемо сејати семе, комплекс микроорганизама и хранљивих материја у том земљишту, карактеристике семена, укључујући отпорност или барем толеранцију на економски значајне болести и штеточине, примену нових пољопривредних пракси у гајењу усева, као што су међуусеви, мамци, траке цветних биљака, мулчирање итд., које подстичу корисне организме и имају репелентни или супресивни ефекат на штетне. Када додамо могућности које пружа дигитализација процеса – интернет, методе даљинског сензоринга, иновативна средства за управљање густином популација штеточина и болести без нужно њиховог уништавања – то је само мали део технолошког и производног алата, како сте рекли, уз помоћ којих бисмо могли да постигнемо циљеве постављене у Стратегији. Питање је времена када ће ови нови производи и технологије постати широко коришћени у пракси, али за то је потребан много интензивнији рад на националном нивоу на подизању свести пољопривредника о променама које ће се десити и о иновацијама у заштити биља. Правац је јасан. Успешна пољопривреда захтева блиску сарадњу у оквиру троугла знања: наука – образовање – привреда и јавна управа. Стварање неопходног стручног капацитета добро обучених специјалиста који ће радити у блиској сарадњи са научницима, са универзитетским образовањем и са струковним организацијама произвођача, прерађивача и трговаца је од суштинског значаја.

Као образовна институција, ми испуњавамо свој задатак – да обучавамо младе стручњаке у духу ове нове филозофије.

- Године 2013. на Факултету за заштиту биља и агроекологију основан је Центар за интегрисано управљање болестима биља. Шта тачно ради овај центар и да ли могу да га користе студенти, предавачи и произвођачи?

Центар је званично отворен 20. маја 2014. године. Центар нуди савремен систем заштите биља за подршку пољопривредницима у земљи. Коришћене методе укључују предвиђање развоја биљних болести и штеточина на основу метеоролошких података и математичких модела са интернет приступом, спровођење теренских и лабораторијских истраживања за решавање важних практичних проблема. Резултати су доступни на мрежи и брзо стижу до заинтересованих страна. Корисни су не само за предаваче, докторанте и студенте Пољопривредног универзитета, већ и за пољопривреднике.

- Трансформација Вишег пољопривредног института у универзитет на почетку новог миленијума поклопила се са хармонизацијом европских система високог образовања. То је наметнуло потребу за стварањем нових курсева, модула и струка који задовољавају европске захтеве за квалитетом и преносом знања. Од 2016. године, струка „Заштита биља“ заузима прво место у универзитетском рангирању у Бугарској. Шта је разлог овом огромном интересовању за ваш факултет? Да ли је ваша обука тражена и од стране страних студената?

Интерес за струке из области Заштите биља диктиран је пре свега потребама за стручњацима таквог профила. Пољопривреди су потребни зналачки лекари биља. Значај оваквих стручњака широм света расте паралелно са све ширим усвајањем концепта одрживог пољопривред